

Libris

Respect pentru

Colecția ESEURI

Coordonator: ȘTEFAN BORBÉLY

Coperta: DINU VIRGIL

Descrierea CIP poate fi consultată pe site-ul
Bibliotecii Naționale a României

© Copyright Dumitru Hurubă
© Copyright Editura Limes, pentru prezenta ediție
Str. Castanilor, 3
407280 Florești, jud. Cluj
Tel.: 0264-544109; 0723-194022
e-mail: edituralimes2008@yahoo.com
www.edituralimes.ro

ISBN 978-973-726-185-7

Dumitru Hurubă

13 MICROBIOGRAFII SENTIMENTALE

**LIMES
2018**

ȚIGANIADA, NOI PUNCTE DE VEDERE (în colab. cu:
Doina Bălțat și Călina Gherga Ciochină), Editura Eubeea, 2008;
O ANTOLOGIE DE UMOR ROMÂNESC (în colab. cu
Doina Bălțat), Editura Eubeea, 2008;
ANTOLOGII PUBLICATE PE PLAN JUDEȚEAN (proză,
teatru și versuri).

VOLUME ÎN CURS DE EDITARE:

JURNAL DE COBAI AL DESTINULUI, ROMANȚE
PENTRU..., versuri
PĂREREA MEA..., teorie literară

REFERINȚE CRITICE în revistele: „România
literară” (București), „Vatra” (Tg.-Mureș), „Orient latin”
(Timișoara), „Tribuna” (Cluj-Napoca), „Ardealul literar” (Deva),
„Arhipelag” (Deva), „Provincia corvina” (Hunedoara),
„Transilvania” (Sibiu), „Agero” (Germania), „Discobolul” (Alba
Iulia) ș.a.

CUPRINS

LĂMURIRE	4
COȘBUC	9
IVASIUC	37
MINULESCU	51
REGMAN	81
SIN	93
Stancu	141
TOPÂRCEANU	169
Jerome	185
MACEDON	213
STUART (<i>Mary I of Scotland</i>)	229
SF. APOSTOL PAVEL	255
AHASVERUS	275
SOCRATE	291
DUMITRU HURUBĂ	303

George Coșbuc este încă unul dintre clasicii *reconsiderați* ai literaturii române și declarați „depășiți” de către majoritatea producătorilor de literatură postdecembristă și, mai ales, *fesbukistă*. În esență, noul curent literar, *fesbukismul*, în care își bălăcesc fericiți neputințele creative tot mai numeroși agramați, amenință cu distrugerea tuturor opreliștilor care ar putea să le deranjeze evoluția spre ocuparea, dacă nu a primului loc, măcar a unuia de pe podium... În consecință, și apropiindu-ne până spre Marin Preda, Augustin Buzura, Mihai Sin, Adrian Păunescu... și chiar mereu invocatul și adesea necititul Nichita Stănescu, precum și alți clasici mai... contemporani, de fapt, cam toată literatura din perioada '44-'89 are, nu-i așa?, iz comunist, mulți scriitori fiind turnători-informatori la securitate, proletcultiști învederați și *fani* ai ideologiei comunist-ceaușiste... În concluzie: o literatură-dezastru, o literatură care a coborât ștacheta valorii până la a se autoelimina din istoria literară! Mai bine fără! Trebuie schimbat totul, ne trebuie o altă nouă literatură, fără mentalități de tip comunist și, cu deosebire, fără cenzură, doar avem libertate și democrație, doar avem mărinimoasa rețea de socializare *Facebook*, nu-i așa? Așadar, pe *fesbuc*, fraților și colegilor de breaslă, până nu e prea târziu! Cu lirica, înainteeeee, marș! Uraaaa! „*A noastră e izbânda!*”, zise careva mai demult. Cine!? A, Coșbuc, „*țărănistu*”? Ok, lasă...

Drept care, bine că veni '89-le de ne scăpă de eminescianisme, coșbucisme, topîrcenisme, arghezisme, blagisme, blandianisme, sorescisme!... Preda, Breban, Sorescu, Sin, Bănulescu...? Creară o literatură de referință, dar cam toate scrierile postbelice au doar valoare bună pentru a putea fi motivate *reconsiderările!*

Ok-ok, ăștia sunt mai dincoace, dar alde Macedonski, Topîrceanu, Iosif, Anghel, Pillat ș. a., pot fi ignorați fără probleme? Cum de nu! Cât despre Coșbuuuuc... A, ăla cu *Noi vrem pământ, Nunta Zamferei, Iarna pe uliță*, zis „poetul țărănimii?” Să apară ăsta pe Fesbuc? Hai, mă! Vetust, ca și ceilalți! Ce naiba, în era *fesbukismului* timpuriu, spre înfloritoare viață și perenitate, deja începând să fie multilateral dezvoltat, ne întoarcem la *Prin vișini vântul în grădină*? Păi, nici nu mai prea avem pomi fructiferi, așa că... Un depășit, încă un intrus în poezia actuală – oho!

Însă, convine - nu convine unora, GEORGE COȘBUC, nu va fi niciodată un „depășit”, ci, dimpotrivă, el va rămâne în istoria literaturii române ca un poet de referință, ca unul dintre scriitorii români care a impus în creația sa poetică o tehnică fără precedent, în realitate, unică în literatura noastră clasică și contemporană, și de-o prospețime luminos-relaxantă. El este și va rămâne „poetul de suflet”, cel pe care îl regăsim cu plăcere și bucurie, în care ne regăsim pe noi și trăirile noastre, fără epatante figuri de stil, fără metaforizări inutile, fără a transforma sentimentele tinereții în psalmodieri erotice, dimpotrivă, totul existând într-o stare perfect naturală într-o atmosferă în care, peste puterea și voința noastră, ne implicăm sufletește încă de la primele versuri. Apoi: e suficient să i se pronunțe numele, fie și *C. Boșcu*, un pseudonim-anagramă cu care a debutat și, automat, ne vin în minte, dacă nu versuri, sigur câteva titluri de poezii. Pentru că, după Eminescu, el rămâne cea mai importantă și mai puternică individualitate lirică din literatura română, în primul rând datorită priceperii și talentului cu care a exploatat, până la a-l epuiza, întregul *zăcământ* de ritualuri, tradiții, întâmplări, momente, situații și obiceiuri din viața satului din nordul Ardealului. S-a mai spus: cel puțin din acest punct de vedere, poetul năsăudean este un caz unic în lirica românească, atât

clasică, oricât s-ar forța lucrurile spre... altfel, cât și, mai ales, contemporană, respectiv cea considerată, în general, ca fiind un fel maidan în perimetrul căruia limba română poate fi terfelită sau utilizată după chipul și asemănarea poetaștrilor de ocazie. Tot mai mulți și mai agramați. De talent nici nu mai poate fi vorba...

Revenind: GEORGE COȘBUC s-a născut la 20 septembrie 1866, fiind al optulea la număr dintre cei 14 copii ai preotului greco-catolic Sebastian Coșbuc și ai Mariei, fiica preotului greco-catolic Avacum din Telciu, eveniment care a avut loc în satul Hordou, comitatul Bistrița-Năsăud, județul Bistrița-Năsăud, sat care, peste ani, îi va purta numele și unde viitorul poet își va petrece copilăria. După aflarea și însușirea primelor noțiuni de știința învățaturii, „predate” de țaranul Ion Guriță, locuitor al unui sat vecin, copilul Coșbuc învață să citească, încă de la vârsta de cinci ani, sub îndrumarea diacului Tănăsucă Mocodean, însă cursurile școlii primare le începe la Salva, localitate unde tatăl său era preot, de unde se transferă, încă din primul an școlar la Telciu (1874-1876) unde se familiarizează destul de bine cu limba germană și unele literaturi clasice, terminând clasa a patra primară la... Năsăud, oraș în care se și înscrie în clasa întâi de gimnaziu (1876), urmând apoi cursurile liceului (1876-1884). Trebuie notat că la Năsăud ia ființă societatea literară „*Virtus romana rediviva*” (1870) în a cărei revistă manuscrisă *Musa someșană*, George Coșbuc își va publica primele creații poetice de valoare modestă: *Stâncile strig' amin, Învățăm, Pepelea din cenușă, Soarta lor, Tablou* etc. (1882-1883). Apropo: iată și mărturisirea lui George Coșbuc despre primele sale încercări literare: „*Cea dintâi poezie am publicat-o la vârsta de 15 ani într-o foaie pedagogică din Ardeal. N-o mai am și nici nu știu ce era, însă îmi amintesc că a fost o poezie de dragoste. Am publicat apoi fel de fel de încercări prin toate foile ardelenesti.*”

După absolvirea liceului cu examen de bacalaureat (1884), îl găsim înscris la Universitatea din Cluj, Facultatea de Filozofie, pe care nu o absolvă însă, frecventând doar câteva semestre în decurs de 3 ani, 1884-1887... Oarecum descurajat de atmosfera din facultate, dar mai mult la îndemnul tatălui, se gândește serios să urmeze Seminarul teologic din Gherla. Între timp, scrie mult și este publicat în revista *Tribuna* din Sibiu, condusă de Ioan Slavici, cu poezia *Filozofii și plugarii*, decembrie 1884, fiind, pare-se, adevăratul său debut, text semnat C. Boșcu, iar Iosif Vulcan îi publică în revista *Familia* din Oradea două poezii – în ambele reviste colaborările fiind semnate cu acest pseudonim (1885), dar cu numele întreg vor apărea *Blestem de mamă*, *Pe pământul turcului și Angelina*. După cum s-a putut constata de istoricii literari, perioada cuprinsă între anii 1884 – 1890, este una dintre cele mai fertile ale poetului. Astfel, sunt de amintit, între altele: *Atque nos, Fata craiului din cetini, Draga mamei ș. a.* (1886); *Izvor de apă vie, Fulger, Brâul Cosânzenei* (1887) – publicate în *Tribuna* (1887-1889). De reținut că, în luna august al anului respectiv, „Slavici îl dibui și-l aduse la Sibiu, dându-i 60 de florini pe lună ca să noteze la gazetă prețurile din piață,” (p. 584). Despre noul sosit, Slavici notează: „De vreo două săptămâni avem aici pe Coșbuc, un admirabil băiat de vreo 21 de ani, unul din cele mai distinse capete”. Anii 1887, și mai cu seamă 1888-1889 sunt considerați de însuși Coșbuc, acum redactor la *Tribuna*, ca fiind printre cei mai prolifici din perioada lui de tinerețe, iar creația sa începe să intre în atenția criticii literare ardelenice (1888). Aceasta și pentru că poetul face, treptat, o trecere de la „balada populară” la „idilă”, gen de creație în care continuă să se simtă tot mai pregnant tematica vieții de la țară: *Mânioasa, Nu te-ai priceput, Rodovica, Rada, Fata Morarului, Crăiasa zânelor* etc., iar în revista *Tribuna* nr. 108 din 24 mai 1888 i se publică

una dintre cele mai reprezentative și mai frumoase poezii, *Nunta Zamfirei*, „ce atrase atenția lui Maiorescu” (G. Călinescu, *Istoria...*, p. 584). Un an mai târziu, „în toamna lui 1889, chemat la București, George Coșbuc trece în România. O nouă etapă începe în viața poetului” (G. Scridon, I. Damșa, p. 7), aceasta și pentru că este angajat funcționar – ajutor-desenator – la Ministerul Cultelor, de unde își cere demisia la 1 martie 1891, fără să-i fie aprobată de ministrul G. Dem. Teodorescu. Este anul în care, revista *Tribuna* îi publică poeziile *Pe lângă boi, Rea de Plată, Trei, doamne, și toți trei ș. a.* În anul 1892, în *Lumea ilustrată* i se publică poeziile: *Noapte de vară, Vestitorii primăverii, Rugămintea din urmă, ș. a.*, iar în unele periodice, începând cu anul 1893, publică: *Recrutul, Cântecul fusului, Subțirica din vecini, Dușmancele, Moartea lui Fulger* etc. În acest an, în luna iunie, are loc în viața poetului un eveniment foarte important: la Editura librăriei SOCEC publică volumul de debut *Balade și idile* (258 pagini), pregătit pentru tipar, ca primă versiune, încă din anul precedent. Cartea este primită cu recenzii avantajoase în mai multe reviste de cultură, cum ar fi: *Familia, Tribuna, Convorbiri literare*, iar în revista *Moftul român* din 2 iunie, 1893, apare o recenzie, se pare semnată de însuși Caragiale, în care se spune: „Pe câmpul vast al publicisticii române, pe care crește atâta spanac des și abundent, a apărut în sfârșit zilele acestea și un copac și e așa de mândru și așa de puternic, că mii și mii de recolte de buruieni se vor perinda și el va sta tot mereu în picioare, tot mai sănătos și mai trainic, înfruntând gustul actual și vremea cu schimbările ei capricioase și făcând din ce în ce mai mult fala limbii noastre românești – un volum de *Balade și idile de George Coșbuc*.” De asemenea, despre același volum de debut, Alexandru Vlahuță notează: „E unul dintre cei mai talentați poeți pe care îi avem azi și, ceea ce e rar la noi, Coșbuc are în poezie un stil al lui

particular: adesea versurile lui, prin claritatea și structura lor neobișnuită te surprind cu o scăpărare de lumină neașteptată.” (Din Prefața la vol. *Poezii*, semnată de Gh. Șovu, Editura Tineretului, 1966, p. 15), O scurtă prezentare a evenimentului în discuție, apare și în revista *Românul literar*, nr. 19 din 13 iunie... Însă, nu putem trece mai departe fără a puncta un amănunt: la sfârșitul volumului, autorul încearcă să se disculpe de acuzațiile care i se aduseseră după apariția primei sale cărți notând: „De când am început să scriu, m-a tot frământat ideea sa scriu un ciclu de poeme cu subiectele luate din poveștile poporului (și să leg astfel ca să le dau unitate și extensiune de epopee, ca și Nunta Zamfirei, Moartea lui Fulger, Fulger, Tulnic și Lioara, Craiul din cetini, Laur bolnav, Patru portărei și altele vreo câteva nepublicate. Am părăsit ideea din pricină că am făcut greșeala să încep a scrie poemele în două feluri de metre – unele în versuri de 14 silabe, altele în versuri de 8 silabe.”

Debutul, din păcate, a fost dublat de un alt eveniment care, va dura nu mai puțin de zece ani, respectiv: „Începe procesul literar Coșbuc, deschis de obscurul poet și traducător Grigori N. Lazu. Acestuia i se alătură Anton Bacalbașa. Procesul continuă aproape zece ani, cu participarea lui Vlahuță, Evolceanu, Iorga, Gherea. ca apărători ai lui Coșbuc, printre dușmanii acestuia, alături de Lazu, numărându-se și Alexandru Macedonski” (p. 8).”

Concret: în a doua jumătate a lunii august a aceluiași an 1893, apare la Iași filada *Adevărul asupra poeziilor d-lui Gh. Coșbuc*, semnată de grefierul judecătoresc N. Lazu, prin care Coșbuc este acuzat de faptul că, măcar o parte din poeziile cuprinse în volum, sunt plagiate după creații din folclor. Afirmările grefierului declanșează respectivul proces literar care va dura aproape un deceniu. În această ordine de idei, D. Evolceanu are o intervenție în numele revistei *Convorbiri*

literare, agreată de Maiorescu, precum și de scriitorii Alexandru Vlahuță și Nicolae Iorga, care iau, în cele din urmă, apărarea poetului, în timp ce, de la Berlin, filozoful și omul politic român, P. P. Negulescu, îi scrie lui Maiorescu, la *Convorbiri literare*: „M-a indignat în adevăr peste măsura infamia scandalului ce se face cu bietul Coșbuc. E un veninos asalt de pigmei în contra unui incontestabil talent literar...”

Ca un apendice la cele de mai înainte, mi se pare firesc și interesant să adaug aici că Macedonski, autorul cunoscutei și denigratoarei epigrame anti Eminescu (1883): „Un X, pretins poet, acum/ S-a dus pe cel mai jalnic drum./ L-aș plânge, dacă-n balamuc/ Destinul său n-ar fi mai bun;/ Căci până ieri a fost năuc/ Și nu e azi decât nebun!”, a făcut parte, în cazul aceluși proces, din tabăra dușmanilor lui Coșbuc...

Oricum, marele poet năsăudean-ardelean, va rămâne în istoria literaturii române și în calitate de redactor al uneia dintre cele mai importante reviste, de fapt fiind vorba despre o publicație-simbol a revuisticii noastre literare de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Este vorba despre cunoscuta revistă bilunară *Vatra*, editată la București începând cu 1 ianuarie 1894, gândită ca un fel de *vlăstar* al *Daciei literare* și al *Tribunei* și va apărea doar în 44 de numere, de două ori pe lună, până în august 1896. Publicația, culturală și literară, de orientare pronunțat tradiționalistă, i-a avut ca directori pe I. Slavici, I.L. Caragiale și G. Coșbuc, apreciat deja ca scriitor, pentru că acumulate multă experiență în munca de redacție. Să avem în vedere că revista, deși se tipărea la București, scopul său clar era de a se adresa populației preponderent din Ardeal, ceea ce spune mult despre rolul și importanța lui Coșbuc și Slavici în viața revistei. De altfel, un amănunt semnificativ sprijină cele de mai sus: editorul *Vetrei* nu era altul decât C. Sfetea, viitorul socru al lui George Coșbuc pe banii căruia era și tipărită

revista... *Vatra*, subintitulată „*Foaie ilustrată pentru familie*”, dar, „*Adevăratul conducător al Vetrei era G. Coșbuc.*” (p. 8).

Se cuvine să menționez aici că: „*La 1 iunie 1895, se căsători (Coșbuc, n. m. D. H.), cu Elena, sora editorului C. Sfetea, începând de aici încolo o viață pașnică, timidă, de cetitor și compilator (subl. D.H.) de toate, fără sistemă.*” (G. Călinescu, *Istoria literaturii...*, p. 584). Despre același: „*Se căsătorește, la București, cu Elena Sfetea; cununia religioasă are loc la Câmpina.*” (G. Scridon – I. Domșa, *George Coșbuc*, Editura Academiei R. P. R. București, 1965, p. 8).

În paranteză fie spus, cel de-al doilea eveniment de importanță majoră în viața poetului, are loc în același an: la 11 august 1895 se naște la Craiova Alexandru Coșbuc, unicul fiu al poetului, mort în seara zilei de 26 august 1915 în urma unui accident de automobil la ieșirea din Târgu-Jiu spre Bălești-Turnu Severin ca urmare a ruperii barei de direcție, din cauza vitezei neadaptate. În legătură cu tragedia care l-a marcat profund pe poet, în volumul *Bilete de papagal* (1946), Tudor Arghezi notează: „*De la un timp din George Coșbuc rămăsese o schemă palidă și fugară.*”, iar în *Adevărul literar și artistic* (14 februarie 1937), găsim următoarea însemnare a lui Liviu Rebreanu: „*Pierderea aceasta (...), i-a zdrobit orice încredere în viață.*” Istoricii literari, comentatorii, analiștii și cercetătorii, au ajuns la concluzia – firească de altfel – că moartea fiului său a avut consecințe clar nefaste, Coșbuc nemaireușind să-și revină la normalul său de viață și creație până la sfârșitul zilelor, din acest punct de vedere trăirea și retrăirea tragiceii întâmplări ni-l aduce în minte pe Hașdeu, după moartea fiicei sale Iulia...

...Din păcate, noua revistă, bilunară, a apărut doar în 44 de numere, cum spuneam, respectiv până în august 1896. De menționat este și un amănunt aproape simbolic-reprezentativ pentru rosturile lui Coșbuc la

Vatra: Ioan Slavici, într-un fragment din *Amintirile sale*, menționează: „*Când noi, Caragiale, Coșbuc și eu, am luat cu C. Sfetea, înțelegerea să publicăm Vatra, ne puneam nădejdea în Coșbuc, pe care-l știam înzestrat cu multe și mari destoinicii și totodată și muncitor. Editorul rămânea deci răzămat numai în Coșbuc. Ne întâlneam, ce-i drept, adeseori ca să stăm de vorbă, dar acela care muncea era Coșbuc, numai el, și mai ales mulțumită ostenețelor lui a fost Vatra o revistă ilustrată care poate fi citită și azi cu plăcere*”. Este acesta un adevăr care nu poate fi contestat, nici măcar comentat, fiindcă, dintr-o privire ne dăm seama cum stăteau lucrurile având în vedere că *năsăudeanul*, pe lângă experiența redacțională, devenise cunoscut nu doar prin talent și hărnicie. Ca urmare, după ce s-a stabilit colectivul de redacție, Coșbuc a devenit omul de bază dintre cei trei directori, Slavici-Caragiale-Coșbuc.

În acest context, prezentul comentariu va readuce în discuție numele, viața și opera acestui mare poet ardelean, fixat cumva, pe nedrept, zic eu, cu sintagma „poet al țărânimii”, pentru că el, nici într-un caz, nu poate fi *sechestrat* într-un câmp de creație anume, având în vedere adevărul că nu s-a limitat doar la a scrie... „*balade și idile*”, cu tematică exclusivă din viața satului ardelean, ci și-a demonstrat personalitatea complexă prin abordarea cu aceeași responsabilitate, talent și respect față de cititor, atât gazetăria, proza chiar, cât și, cu deosebire, traducerile, spre exemplu. Sigur că elementul *forte* în creația sa îl constituie poezia, ilustrarea ca nimeni altul a vieții din mediul rural – seva care a fost o permanentă materie primă de bază, însă nivelul și valoarea exploatarii acesteia depășește cu mult o simplă fotografiere a realității satului ardelean. Este un adevăr pe care îl aflăm transfigurat minunat în poezia *Poetul*: „*Sunt suflet în sufletul neamului meu/ Și-i cânt bucuria și-amarul -/ În ranele tale durutul sunt eu,/ Și-otrava*”